

การประยุกต์ใช้จิตสาธารณะของพุทธบริษัทตามหลักพุทธธรรม

An Application of Buddhist's Public mind according to Buddhist Principles

เจ้าอธิการ สมพงษ์ สุจิตโต (ธนะคุณ) *

Chao Athikan Sompong Suchitto (Thanakun)

บทคัดย่อ

งานวิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสาธารณะ 2) ศึกษาหลักธรรมในการประยุกต์ใช้จิตสาธารณะของพุทธบริษัท และ 3) วิเคราะห์การประยุกต์ใช้จิตสาธารณะของพุทธบริษัท โดยใช้รูปแบบการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) ข้อมูลได้จากเอกสารเป็นหลักคือ ข้อมูลปฐมภูมิจากพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และข้อมูลทุติยภูมิ จากหนังสือ สิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต บทความวิชาการ เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาวิเคราะห์พบว่า

1. จิตสาธารณะเป็นความตระหนักของบุคคลถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมทำให้เกิดความรู้สึกปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคมต้องการเข้าไปแก้วิกฤตการณ์โดยรับรู้ถึงสิทธิควบคู่ไปกับหน้าที่และความรับผิดชอบสำนึกถึงพลังของตนเองที่สามารถร่วมแก้ไขปัญหานั้นได้และลงมือกระทำแนวทางในการประยุกต์ใช้จิตสาธารณะของคนในสังคมจะเกิดขึ้นได้จากการคลุกคลีอยู่กับความถูกต้องการปลูกฝังอบรมการฝึกปฏิบัติได้เห็นตัวอย่างที่ชวนให้ประทับใจ สิ่งเหล่านี้จะค่อยๆ โน้มน้าวใจของบุคคลให้เกิดจิตสำนึกที่ถูกต้องและการสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล ดังนั้นสถาบันทางสังคมหลายภาคส่วนได้แก่สถาบันครอบครัวสถานศึกษาสถาบันศาสนาและสถาบันสื่อมวลชนจึงต้องเข้ามาร่วมมือกันสร้างจิตสาธารณะของคนในสังคม

2. หลักธรรมในการประยุกต์ใช้จิตสาธารณะของพุทธบริษัท เช่น หลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมประจำใจเพื่อให้ตนดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์เฉกเช่นพรหม เป็นแนวธรรมปฏิบัติของผู้ปกครอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุติตา และอุเบกขา

* นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่ยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรีเอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ประกอบด้วยทาน ปิยวาจา อุตถจริยา และสมานัตตตา ขรรวาสธรรม 4 เป็นคุณสมบัติของผู้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตทางโลกประกอบด้วยสัจจะ ทมะ ชันติ และจาคะอิทธิบาท 4 เป็นหนทางสู่ความสำเร็จหรือเครื่องมือให้บรรลุถึงความสำเร็จประกอบด้วยฉันทะ วิริยะ จิตตะและวิมังสา

3. การประยุกต์ใช้จิตสาธารณะของพุทธบริษัท 4

ด้านการให้การแบ่งปัน พุทธบริษัท มีการประยุกต์โดยการนำประชาชนกลับไปสู่คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงเน้นให้เห็นแก่ประโยชน์สุขของสังคมเป็นใหญ่ ไม่บริโภคนกินความจำเป็น หรือเพราะความอยาก มีความสันโดษ พอใจที่จะมีกินมีอยู่ มีใช้เท่าที่จำเป็น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เจือจานแก่ผู้อื่น มีความเมตตาอาทรต่อกัน เห็นแก่ผู้อื่นเสมือนเห็นแก่ตนเอง และรู้จักหน้าที่

ด้านความมีน้ำใจ พุทธบริษัทมีการประยุกต์โดยการสั่งสอนให้ให้ตั้งอยู่ในความดี ให้ตั้งอยู่ในความสุจริต รู้จักบาปบุญ คุณและโทษ ทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง ดำรงอยู่ในภาวะแห่งอารยะชน ไม่ละเมิดในสิ่งที่ผิดศีลธรรม อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันดีงาม ผู้มีน้ำใจประกอบด้วยเมตตาปราณีเพ่งเล็งอยู่แต่จะให้ได้รับความสุขทั่ว ๆ กัน เห็นโอกาสจะช่วยได้สถานใดก็ไม่ละเว้นในการที่จะช่วยให้บรรลุผลนั้น ๆ มีการสอนให้ละความชั่วประกอบความดี

ด้านการไม่เอาเปรียบผู้อื่น พุทธบริษัทมีการประยุกต์โดยการสั่งสอนให้มนุษย์เป็นมนุษย์เต็มตัวยิ่งขึ้น สอนให้มนุษย์ยุติธรรมโดยบอกว่าทุกคนให้เท่าเทียมกันอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และยอมรับสิ่งแวดล้อม ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นถึงข้อคิดเกี่ยวกับความมีคุณภาพ กับชีวิตทุกระดับ ข้อคิดนี้สะท้อนออกมาในวิธีการสอน สอนให้คนเสียสละ กระบวนการของการช่วยเหลือผู้อื่น

ด้านการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม พุทธบริษัทมีการประยุกต์โดยสั่งสอนให้คนรู้จักการเสียสละ หรือพฤติกรรมที่ทำเพื่อผู้อื่น อันที่จริงนั้นการเสียสละเป็นความดีที่สังคมทุกสังคมมีอยู่สถาบันทางศาสนาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นสถาบันที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อจิตใจของประชาชน เพราะต่างได้ยึดถือสถาบันนี้เป็นที่พึ่งทางใจมาอย่างเนิ่นนาน ฉะนั้น สถาบันทางศาสนาจึงอยู่ในฐานะที่จะช่วยสร้างสรรค์และพัฒนาจิตใจของคนในสังคมให้หันเข้ามาอยู่ความถูกต้องตามทำนองครองธรรม และมีวิธีการพัฒนาจิตสำนึกให้เกิดขึ้นได้อย่างดีที่สุด คือการสอนตัวเอง อันหมายถึงการที่ผู้อยู่ในสถาบัน องค์การทางศาสนาพึงต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่คนในสังคมในด้านการช่วยเหลือส่วนรวม

คำสำคัญ : จิตสาธารณะ หลักธรรม พุทธบริษัท

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study the theory of public mind 2) study principle public mind application of the four Buddhist Communities and 3) Analyze the application of the public mind of the Buddhist Companies 4. By using qualitative research, primary data from the Tipitaka Version of MahaChulalongkornrajavidyalalai and secondary data from books, internet publications, academic articles documents and various researches related. The findings are as follows :

1. Public mind WAS a person's awareness of the problems that arise in society, causing the desire to help society, wanting to solve crises by recognizing rights along with duties and responsibilities. Realizing his power that can solve problems and acted in the way of applying public minds of people in society to be able to come from being involved in the correctness, cultivating, training, practicing, seeing examples that are so impressive These things will gradually convince the person to create the correct consciousness and create a public mind in person. Therefore, many social institutions, including family institutions, educational institutions, religious institutions and mass media institutions, have to come together to create public consciousness of people in society.

2. The Buddhist principles of applying the public mind of Buddhist Companies such as the Main Brahma 4 as a principle of spirituality in order to live a virtuous and pure life like Brahma. It was the practice of governors and living with others consisting of benevolence, sympathetic joy and equanimity Unity. Sangkhawang 4 as the Buddhist principle which holds the kindness of others, friendship, generous, support or as a principle of mutual support consisting of giving, good say, objective and

manatatta. Secular Dharma 4 was a qualification of successful people in the world of life, consisting of truth, tolerance, patience and benefaction. Iddhipada 4 was a way to success or a tool to achieve success. Consists of passion, diligence, consciousness and Investigation.

3. Application of public minds of Buddhist companies :

The sharing of Buddhist companies have been applied by bringing people back to the teachings of the Lord Buddha that emphasizes the sake of the happiness of society. Not consuming more than necessary or because of the desire to have a solitude satisfied with having food Use as necessary Know the generosity and give to others had compassion for each other altruistic and selfish and know the duties.

Kindness Buddhist companies have applied by teaching to be set in goodness. To be in good faith, to know your sins and punishments, to be useful to the nation living in a civilized state not violating anything that was immoral helping with good kindness. The kind person with mercy but will be able to receive happiness in general. Do not ignore it in order to help accomplish that taught to eschew evil do good.

Not to exploit other Buddhist companies have been applied by teaching people to be more human. Teach human justice by saying that everyone was equal in peace. And accept the environment which indicates the idea of equilibrium with every level of life. This idea was reflected in the way of reverence. Teach man to sacrifice the process of helping others.

In terms of public interest Buddhist companies have applied by teaching man to know the sacrifice. Or behavior that was made for others In fact, sacrifice was the goodness that every society had. Religious institutions were so important. It was an institution that has a great influence on the minds of the human because they have taken this institution for a long time to come. Must follow and had the best way to develop consciousness was to teach yourself which means that the person in the institution. Religious organizations should behave as an example to human in the society for public support.

Keywords: Public mind, Buddhist Principles, Buddhist Companies

1. บทนำ

ในโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเนื่องมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีต่าง ๆ ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเร่งพัฒนาตนเองเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงและสามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ ซึ่งกระแสการเร่งพัฒนา และเศรษฐกิจที่ปีรุดได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยให้เกิดการแข่งขัน มีค่านิยมทางวัตถุสูงเกิดการเอาเปรียบซึ่งกันและกันมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองมากกว่าส่วนรวมขาดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจังและต่อเนื่องทำให้เกิดภาวะขาดสมดุลทั้งทางจิตใจและวัตถุ ดังนั้นความสำนึกต่อส่วนรวมจึงลดน้อยลงทุกวันความเจริญทางด้านวัตถุปัจจุบัน ทำให้สังคมมีค่านิยมให้ความสำคัญและแสวงหาเงินทองอำนาจ มากกว่าให้ความสำคัญด้านจิตใจสังคมจึงกลับเสื่อมโทรมลง ปัญหามากมายการปลุกฝังจิตใจให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมจึงควรเกิดขึ้นในสังคมด้วยเหตุนี้จึงมีการกล่าวถึงคำว่า จิตสาธารณะมากขึ้นเพื่อประโยชน์ที่จะเป็นแนวคิดต่อตนเอง อันจะสร้างประโยชน์ก่อให้เกิดการพัฒนาแก่สังคมการปลุกฝังจิตใจให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมเป็นการสร้างคุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดจากภายในจิตสาธารณะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการปลุกจิตสำนึกให้คนรู้จักเสียสละ ร่วมแรงร่วมใจมีความร่วมมือในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิตช่วยแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคม (สงวนศรี วิรัชชัย, 2548, หน้า48)

จิตสาธารณะ เป็นจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เพราะคำว่าสาธารณะเป็นสิ่งที่มิได้เป็นของผู้หนึ่งผู้ใดจิตสาธารณะจึงเป็นความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของในสิ่งที่เป็นสาธารณะในสิทธิและหน้าที่ที่จะดูแลและบำรุงรักษาร่วมกัน เช่นการช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม โดยการไม่ทิ้ง ขยะลงในแหล่งน้ำ การดูแลรักษาสาธารณะสมบัติ เช่นโทรศัพท์สาธารณะหลอดไฟที่ให้แสงสว่างตามถนนหนทาง แม้แต่การประหยัดน้ำประปา หรือไฟฟ้าที่เป็นของส่วนรวมโดยให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าตลอดจนช่วยดูแลรักษาให้ความช่วยเหลือผู้ทุกข์ได้ยากหรือผู้ที่ร้องขอความช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ตลอดจนร่วมมือกระทำเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาแต่ต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย เพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม

จิตสำนึกเพื่อส่วนรวมนั้นสามารถกระทำได้โดยมีแนวทางเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ โดยการกระทำตนเองต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบและเกิดความเสียหายต่อ

ส่วนรวมและมีบทบาทต่อสังคมในการรักษาประโยชน์ของส่วนรวมเพื่อแก้ปัญหา สร้างสรรค์สังคมซึ่งถือว่าเป็นความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมจากกรณีที่ดั่งนั้นความสำนึกต่อส่วนรวมจึงลดน้อยลงทุกวันจึงทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมาอย่างมากมายเช่นปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาของทุกประเทศในโลกต่างกันแต่เพียงระดับความรุนแรงและประเภทของยาเสพติดเท่านั้นปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในปัจจุบันมีข่าวปัญหาความวุ่นวายต่าง ๆ เกิดขึ้นในสังคมไทยไม่เว้นแต่ละวันและนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะทั้งปัญหาการกลับมาของยาเสพติดปัญหาอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ อาทิการยกพวกตีกันของกลุ่มวัยรุ่น/ นักเรียน/ นักศึกษาการล่องละเมิดทางเพศปัญหาการลักพาตัวรวมถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัวปัญหาเหล่านี้เป็นดัชนีหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในสังคมไทยทุกวันนี้ปัญหาคอรัปชั่นซึ่งเกิดจากความโลภไม่รู้จักพอหาช่องทางในการทุจริตด้วยวิธีการต่าง ๆ เป็นการบ่อนทำลายความเจริญของสังคมขาดการเสียสละอย่างแท้จริง (พิสิฐ เจริญสุข, 2549, หน้า 50) นอกจากนั้นยังมีปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลพิษสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรของมนุษย์อย่างไม่ประหยัดและขาดความรับผิดชอบต่อให้เกิดปัญหามลพิษปัญหาเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติเช่นป่าไม้ดินแร่ธาตุสัตว์และพืชรวมไปถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศตามธรรมชาติตลอดจนปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมอันมีสาเหตุมาจากการกระทำของมนุษย์ที่ขาดจิตสำนึกและปัญหาความขัดแย้งทางสังคมเกิดจากการแบ่งพรรคแบ่งพวกถือเอาความคิดเห็นของตนเองเป็นสำคัญโดยไม่ใส่ใจกับความคิดเห็นของคนอื่นและพยายามทำลายผู้ที่มีความเห็นที่ต่างกับพวกของตนด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงความเป็นคนไทยเหมือนกัน

จากปัญหาและผลกระทบที่ตามมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาจิตสำนึกให้เกิดมีขึ้นกับสมาชิกในสังคมหากสังคมใดสามารถปลูกฝังส่งเสริมหรือพัฒนาให้สมาชิกในสังคมมีจิตสำนึกได้จะทำให้สังคมนั้นมีสมาชิกที่มีจิตใจที่เห็นประโยชน์ส่วนรวมไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนอาสาดูแลรับผิดชอบสมบัติส่วนรวมใช้สมบัติของส่วนรวมอย่างทะนุถนอมรู้จักการแบ่งปันโอกาสในการใช้ของส่วนรวมให้แก่ผู้อื่นซึ่งจะทำให้ปัญหาที่เกิดจากการเอารัดเอาเปรียบคนอื่นปัญหาการทำลายสาธารณะสมบัติต่าง ๆ ลดน้อยลงและหมดไปในที่สุดรวมไปถึงการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์พวกพ้องก็จะลดน้อยลงจะนำมาสู่สังคมที่พัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

ปัญหาจิตสำนึกของพระภิกษุต้องมองในองค์รวมความประพฤติของพระภิกษุสามเณร ล้วนเกิดจากปัญหาต่าง ๆ ที่สั่งสมมา รวมทั้งปัญหาสังคมในทุกระดับชั้น ผู้ที่เข้ามาบวชก็คือ

คนที่มาจากสังคมปัจจุบัน ผ่านระบบครอบครัว โรงเรียน มหาวิทยาลัย วัดในรูปแบบต่าง ๆ ตามสิ่งแวดล้อมของตน เข้ามาบวชย่อมต้องมีอุปนิสัยเดิม ๆ ติดเข้ามาด้วย จะให้สมบูรณ์แบบในทันทีทันใดย่อมเป็นไปได้ไม่ได้ไม่ว่าเอาผ้าเหลืองคลุมแล้ว กลายเป็นพระอรหันต์มีความประพฤติสมบูรณ์ถูกต้องตามพระวินัยทุกอย่างเสียเมื่อไหร่หากแต่ทุกคนที่เข้ามาบวชก็อยู่ในฐานะที่ต้องฝึกฝน ปฏิบัติตนเพื่อพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นได้มากบ้างน้อยบ้างก็ย่อมขึ้นอยู่กับพื้นฐานของแต่ละคนเข้ามาบวชแล้วก็มาเจอปัญหาภายในวัดอีกที่มีมากมายตามสังคมที่หลากหลายรูปแบบในปัจจุบัน ปัญหาต่าง ๆ ก็ตามมาเป็นธรรมดา ถ้ามองโดยรวมๆแล้วก็ปัญหาที่ต้องร่วมกันแก้ไขในทุก ๆ ระดับชั้นของสังคมปัญหาการประพฤติดิศพละพระธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณรเป็นปัญหาที่วิกฤตที่สุดในปัจจุบัน เพราะพระภิกษุสามเณรเป็นตัวแทนของพระรัตนตรัยความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธศาสนานั้นส่วนหนึ่งมาจากการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรหากท่านเหล่านั้นประพฤติดิศพละพระธรรมวินัยแล้วย่อมมีผลต่อศรัทธาของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สุพัตรา สุภาพ, 2548, หน้า 29)

ปัญหาจิตสาธารณะของพระภิกษุ พอจะสรุปสาเหตุได้ดังนี้พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนาของสังคมไทยมีพื้นฐานทางครอบครัวแตกต่างกันมีระดับการศึกษาและสติปัญญาแตกต่างกันเหตุจูงใจในการบรรพชาและอุปสมบทแตกต่างกันการขอบรรพชาและอุปสมบท เป็นกระบวนการที่ทำได้ง่ายไม่มีระเบียบในการปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกันในการพิจารณาและฝึกก่อนให้การบรรพชาและอุปสมบทพระอุปัชฌาย์ผู้มีอำนาจตามกฎหมายในการให้บรรพชาและอุปสมบท ไม่ได้อบรมสั่งสอนพระบวชใหม่ที่ตนบวชให้เท่าที่ควรมุ่งเน้นอดีตเรกลากอันเกิดจากผู้บวชเป็นหลัก จึงได้แต่ปริมาณไม่ได้คุณภาพตามต้องการควรมีมาตรการหรือมาตรฐานให้กับพระอุปัชฌาย์ทุกรูปได้นำไปเป็นแนวปฏิบัติที่ชัดเจนกว่าที่เป็นอยู่เจ้าอาวาสที่มีหน้าตาดูแลอบรมสั่งสอนไม่มีเวลาอันเนื่องจากอำนาจต่าง ๆ เบ็ดเสร็จอยู่กับเจ้าอาวาสหมด อะไรๆ ก็อยู่กับเจ้าอาวาสหมดทำให้เจ้าอาวาสไม่มีเวลาต่อการอบรมสั่งสอน เพราะภารกิจต่าง ๆ เบียดบังเอาเวลาไปหมดสื่อมวลชนเสนอข่าวเกินความเป็นจริงโดยมุ่งขายข่าวมากกว่าจะร่วมรับผิดชอบต่อปัญหาบางที่ข่าวไม่เป็นจริงอย่างที่เสนอไปแล้ว แต่ไม่มีความรับผิดชอบใด ๆ ทำให้พระภิกษุที่ติดกเป็นจำเลยที่ถูกสังคมตัดสินผิดแล้วโดยไม่มีโอกาสชี้แจงต่อสังคมเลยจึงทำให้พระภิกษุไม่ให้ความช่วยเหลือกิจการงานในวัดอย่างเต็มที่ และพระภิกษุเมื่อลาสิกขาไปแล้วไม่กลับมาทำนุบำรุงวัดมากนัก

จะเห็นได้ว่า ปัญหาจิตสาธารณะของพระภิกษุเป็นปัญหาที่ขยายวงกว้างมากขึ้น จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพจิตสาธารณะของพระภิกษุในปัจจุบัน

ศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้จิตสาธารณะของพระภิกษุกับชุมชนในสังคมไทยและ ประยุกต์ใช้จิตสาธารณะของพระภิกษุสู่สังคมไทย เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการการประยุกต์ใช้จิตสาธารณะของพระภิกษุให้มากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสาธารณะ
- 2.2 เพื่อศึกษาหลักธรรมในการประยุกต์ใช้จิตสาธารณะของพุทธบริษัท
- 2.3 เพื่อวิเคราะห์การประยุกต์ใช้จิตสาธารณะของพุทธบริษัท

3. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้จิตสาธารณะของพุทธบริษัทตามหลักพุทธธรรมโดยทำการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารเป็นหลัก

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้การศึกษาจากข้อมูลดังต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary data) คือ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจากแหล่งข้อมูลขั้นต้นที่ได้มาจากแหล่งข้อมูลโดยตรง เช่น พระไตรปิฎก ปกรณวิเสสต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนา

4.2 ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจากแหล่งข้อมูลเช่นหนังสือ ตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษา รวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้จิตสาธารณะของพุทธบริษัทตามหลักพุทธธรรม โดยมีขอบเขตการวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้จิตสาธารณะของพุทธบริษัทตามหลักพุทธธรรม ภายหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจักนำข้อมูลที่รวบรวมได้ มาศึกษาวิเคราะห์แล้วเรียบเรียงนำเสนอผลการวิจัยและข้อเสนอแนะต่อไป

5. ผลการวิจัย

5.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสาธารณะ

จิตสาธารณะหมายถึงความตระหนักของบุคคลถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมทำให้เกิดความรู้สึกปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคมต้องการเข้าไปแก้วิกฤตการณ์โดยรับรู้ถึงสิทธิควบคู่ไปกับหน้าที่และความรับผิดชอบสำนึกถึงพลังของตนเองว่าสามารถร่วมแก้ไขปัญหานั้นได้และลงมือกระทำเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาร่วมกันกับคนในสังคมการกระทำที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติด้วยการเอาใจใส่ดูแลเป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มโดยพิจารณาจากการที่บุคคลหลีกเลี่ยงการใช้หรือกระทำที่ทำให้เกิดการชำรุดเสียหายต่อของส่วนรวมการถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลการเคารพสิทธิในการใช้สาธารณสมบัติของผู้อื่นมุ่งปฏิบัติเพื่อส่วนรวมในการดูแลรักษาของส่วนรวมเช่นการทาสานหน้าที่ที่กำหนดการดูแลความสงบเรียบร้อยการรักษาสาธารณสมบัติรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นมีส่วนร่วมในการหาแนวทางป้องกันแก้ไขและติดตามประเมินผลรวมไปถึงการรับอาสาทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อส่วนรวมการเคารพสิทธิของผู้อื่นการใช้ของส่วนรวมไม่ปิดกั้นในการใช้ของบุคคลอื่นมีการแบ่งปันหรือเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ของส่วนรวมไม่ยึดครองของส่วนรวมมาเป็นของตนเอง

ถ้าบุคคลสามารถปลูกฝัง ส่งเสริมหรือพัฒนาให้เด็กมีจิตสาธารณะ ด้วยวิธีการต่าง ๆ จะทำให้เด็กมีจิตใจที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน อาสาดูแลรับผิดชอบสมบัติส่วนรวม มีการใช้สมบัติของส่วนรวมอย่างเห็นคุณค่า ใช้อย่างทะนุถนอม รู้จักการแบ่งปันโอกาสในการใช้ของส่วนรวมให้ผู้อื่น เมื่อเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ปัญหาที่เกิดการเอารัดเอาเปรียบคนอื่น ปัญหาการทำลายสาธารณะสมบัติต่าง ๆ จะลดลง การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และประโยชน์พวกพ้องก็จะลดน้อยลง และจะนำมาสู่สังคมที่พัฒนาขึ้น จิตสาธารณะจึงมีความสำคัญอย่างมากเพราะถ้าบุคคลขาดจิตสาธารณะจะทำให้เกิดปัญหาตามมา มีผลกระทบต่อระดับบุคคลครอบครัว องค์กรชาติ และระดับโลกตามลำดับ

แนวทางในการเสริมสร้างจิตสาธารณะของคนในสังคมจะเกิดขึ้นได้จากการปลูกฝังอยู่กับความถูกต้องการปลูกฝังอบรมการฝึกปฏิบัติได้เห็นตัวอย่างที่ชวนให้ประทับใจสิ่งเหล่านี้จะค่อยๆ โน้มนำใจของบุคคลให้เกิดจิตสำนึกที่ถูกต้องและการสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลดังนั้นสถาบันทางสังคมหลายภาคส่วนได้แก่สถาบันครอบครัวสถาบันการศึกษาสถาบันศาสนาและสถาบันสื่อมวลชนจึงต้องเข้ามาร่วมมือกันสร้างจิตสาธารณะของคนในสังคมดังแนวทางของแต่ละสถาบันต่อไป

วัดจึงเป็นสถาบันทางศาสนาที่เป็นตัวขัดเกลาและบ่มเพาะวัฒนธรรมและศูนยรวมจิตใจของชุมชนสถาบันทางศาสนาต้องเป็นผู้นำในการสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นต้องนำประชาชนกลับไปสู่คำสอนของศาสนาต่าง ๆ ที่เน้นให้คนเป็นคนดีเห็นแก่ประโยชน์สุขของสังคมเป็นใหญ่ไม่บริโภคนเกินความจำเป็นมีความเมตตาอาทรต่อกันเห็นแก่ผู้อื่นรู้จักหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องสถาบันทางศาสนาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นสถาบันที่ได้รับการเคารพบูชาแต่โบราณกาลจวบจนปัจจุบันเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อจิตใจของประชาชนฉะนั้นสถาบันทางศาสนาจึงอยู่ในฐานะที่จะช่วยสร้างสรรค์และพัฒนาจิตใจของคนในสังคมให้หันเข้ามาอยู่กับความถูกต้องตามทำนองสถาบันศาสนาได้มีความสำคัญอย่างยิ่งเมื่อประเทศไทยได้กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่10โดยมีข้อหนึ่งที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้เกิดภูมิคุ้มกันโดยมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนทั้งด้านจิตใจทักษะชีวิตและความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิตการพัฒนาสมรรถนะและทักษะแรงงานและเร่งผลิตกำลังคนเพื่อตอบสนองการพัฒนาประเทศซึ่งมีการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีจิตใจที่ดีงามอยู่ในกรอบของศีลธรรมเป็นคนดีห่างไกลอบายมุขมีภาวะผู้นำอุทิศถ่ายทอดอบรมกล่อมเกลาชี้แนะเด็กบนพื้นฐานของศีลธรรมอันดีงามให้เหมาะสมกับช่วงวัยของเด็กซึ่งการปลูกฝังให้คนเกิดคุณลักษณะเหล่านี้คงไม่ใช่แค่การสอนให้รู้อย่างเดียวต้องมีวิธีการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิตมากขึ้นพัฒนาบุคลากรทางศาสนาให้มีศักยภาพในการจูงใจให้คนเลื่อมใสศรัทธาและปฏิบัติตามหลักศาสนาและเป็นศูนยรวมใจและที่ยึดเหนี่ยวของคนในสังคมชี้แนะแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิตตามหลักธรรมรวมทั้งผนึกพลังร่วมกับสถาบันครอบครัวสถาบันการศึกษาและสถาบันทางสังคมอื่น ๆ ในการสร้างคนดีและสังคมดี

5.2 หลักธรรมในการประยุกต์ใช้จิตสาธารณะของพุทธบริษัท

ในการศึกษาหลักธรรมในการประยุกต์ใช้จิตสาธารณะของพุทธบริษัทผู้วิจัยนำเสนอเป็นลำดับดังนี้

หลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมประจำใจเพื่อให้ตนดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์เฉกเช่นพรหมเป็นแนวธรรมปฏิบัติของผู้ที่ผู้ปกครอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ประกอบด้วยเมตตา เป็นความรักความปรารถนาดีให้ผู้อื่นมีความสุขกรุณา เป็นความสงสาร เห็นใจปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์มุนิตา เป็นความยินดีเมื่อผู้อื่นมีสุขและอุเบกขา เป็นการวางเฉยไม่ลำเอียงซึ่งมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างจิตสาธารณะที่เป็นจิตแห่งการให้ความดีงามทั้งปวงแก่เพื่อนมนุษย์ โดยเต็มใจ สมครใจ อิ่มใจซาบซึ้งใจ ปิติสุข ที่พร้อมจะเสียสละเวลา แรงกาย และสติปัญญาเพื่อสาธารณะ

ประโยชน์ในการทำกิจกรรมหรือสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนและมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูตายเมื่อพบเห็นปัญหา หรือความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นกับผู้คน

หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่ยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรีเอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันประกอบด้วยทาน เป็นการให้ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ปิยวาจา เป็นการกล่าวด้วยวาจาที่ซาบซึ้ง สุภาพ อ่อนหวานอติถจริยา เป็นการทำดี ประพฤติดี เป็นประโยชน์ต่อตัวเอง และผู้อื่นและสมานัตตตา เป็นการทำตัวเสมอต้น เสมอปลายซึ่งมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างจิตสาธารณะที่เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี และเห็นน้ำตาเปลี่ยนเป็นรอยยิ้มเป็นจิตที่เปี่ยมด้วยความสงบเย็น และพลังแห่งความดีอีกทั้งยังช่วยลดความเป็นตัวเป็นตนของตนเองลงได้บ้าง

ธรรมาสธรรม 4 เป็นคุณสมบัติของผู้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตทางโลก ประกอบด้วยสัจจะเป็นความจริงใจ ซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อหน้าที่ เพื่อสร้างความไว้นื้อเชื่อใจระหว่างกันทมะเป็นการข่มใจตน ให้ตั้งมั่นในความดี ยึดเหตุผลอยู่เหนืออารมณ์ เพื่อสร้างความเจริญขั้นดีเป็น การใช้ความอดทนเอาชนะกิเลส ใช้สติในการแก้ปัญหา ไม่ลุ่มหลงในอบายมุขและบริโภคนิยม และจาคะเป็นการมีจิตสาธารณะมีน้ำใจเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเหนือประโยชน์ส่วนตน ซึ่งมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างจิตสาธารณะที่เป็นการปลูกฝังให้ตระหนักถึงความสำคัญของจิตอาสาการเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้ และการติดต่อสื่อสารการสร้างเชื่อมั่นในตนเองและการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

อิทธิบาท4เป็นหนทางสู่ความสำเร็จหรือคุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จประกอบด้วยฉันทะ เป็นการมีใจรักพอใจจะทำสิ่งนั้นและทำด้วยใจรักวิริยะเป็นความพากเพียรทำขยันหมั่นเพียรกระทำสิ่งนั้นด้วยความพยายามจิตตะเป็นการเอาจิตฝึกฝนตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านและวิมังสาเป็นการหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาข้อบกพร่อง ซึ่งมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างจิตสาธารณะที่เป็นการมุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวมการทำงานทุกอย่างเป็นไปด้วยความสมัครใจ ไม่มุ่งหวังผลตอบแทนในรูปของอามิสสินจ้าง หรือรางวัลตลอดจนการอุทิศกาย กำลังใจและเวลาให้แก่ส่วนรวม

5.3 การประยุกต์ใช้จิตสาธารณะของพุทธบริษัท

ด้านการให้แบ่งปัน

พุทธบริษัทมีการประยุกต์ใช้จิตสาธารณะด้านการให้แบ่งปันโดยการนำประชาชนกลับไปสู่คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงเน้นให้เห็นแก่ประโยชน์สุขของสังคมเป็นใหญ่ ไม่บริโภคนิยม ความจำเป็น หรือเพราะความอยาก มีความสันโดษ พอใจที่จะมีกินมีอยู่ มีใช้เท่าที่จำเป็นรู้จัก

เอื้อเพื่อเผื่อแผ่เจือจานแก่ผู้อื่น มีความเมตตาอาทรต่อกัน เห็นแก่ผู้อื่นเสมือนเห็นแก่ตนเองรู้จักหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้อง หน้าที่ของสถาบันศาสนาตามหลักการทางพระพุทธศาสนาแล้ว ปัจจุบันผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือ พุทธบริษัท ผู้หวังความเจริญแก่บุคคล สังคม และพระศาสนาพึงห้ามไม่ให้กระทำความชั่วได้แก่ การชู้โทษในปัจจุบัน และอนาคต แห่งความชั่วทั้งหลายมี ปาณาติบาตเป็นต้น แล้วห้ามไม่ให้ทำว่า อย่าทำความชั่วอย่างนี้อีกต่อไป ความชั่วอันใดที่ทำแล้ว ก่ิติเตียนความชั่วอันนั้นให้ฟังว่า เป็นของไม่ดี แล้วแนะนำให้ทำแต่ความดี มีการเอื้อเพื่อแก่กันเป็นต้น โดยชู้โทษ 10 ประการ คือ ปาณาติบาต (การฆ่าสัตว์) อทินนาทาน (การลักทรัพย์) กาเมสุมิฉฉาจาร (การประพฤติผิดในกาม) มุสาวาท (การพูดเท็จ) ปิสุณาวาจา (การพูดส่อเสียด) ผรุสวาจา (การพูดคำหยาบ) สัมผัปปลาปะ (การพูดเพ้อเจ้อ) อภิขเฌา (ความเพ่งเล็งอยากได้ของของเขา) พยาบาท (ความคิดร้าย) มิจฉาทิฏฐิ (ความเห็นผิด)

ด้านความมีน้ำใจ

พุทธบริษัทมีการประยุกต์ใช้จิตสาธารณะด้านความมีน้ำใจโดยการสั่งสอนให้ให้ตั้งอยู่ในความดี ให้ตั้งอยู่ในความสุจริต รู้จักบาปบุญ คุณและโทษ ทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง ดำรงอยู่ในภาวะแห่งอารยชน ไม่ละเมิดในสิ่งที่ผิดศีลธรรมเช่น วุฒิธรรม 4 คือ ธรรมเครื่องเจริญ 4 อย่าง ได้แก่ สัปปุริสสังเสวะ คบหาสัตบุรุษ เสวนาท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณความดี มีความประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ สัทธัมมัสสนะ ฟังสัทธรรม ตั้งใจฟังคำสั่งสอนของท่าน เอาใจใส่เล่าเรียนโยนิโสมนสิการ ทำในใจโดยแยบคาย รู้จักคิดพิจารณาให้เห็นเหตุผลคุณโทษในสิ่งที่ได้เล่าเรียนสดับฟังนั้น จัปสาระที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้และธัมมานุธัมมปฏิบัติ ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม นำสิ่งที่ได้เล่าเรียนและตริตองเห็นแล้วไปใช้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลัก สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักการ นั้น ๆ

อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม ผู้มีน้ำใจประกอบด้วยเมตตาปราณีเพ่งเล็งอยู่แต่จะให้ได้รับความสุขทั่ว ๆ กัน เห็นโอกาสจะช่วยได้สถานใด ก็ไม่ละเว้นในการที่จะช่วยให้บรรลุผลนั้น ๆ มีสอนให้ละความชั่วประกอบความดี เป็นต้นให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง คือ สิ่งนั้นจะเป็นเครื่องเกาแก่ลิ้น หรือเป็นเรื่องที่ฟังจะเกิดมีขึ้นใหม่ยังไม่แพร่หลายทั่วไปก็ตาม เมื่อเห็นว่าจะมีประโยชน์แก่ผู้สนใจได้ แล้วก็นำออกแสดง เพื่อเกิดความรู้ความฉลาดแก่ผู้ฟังสืบไป สิ่งที่ยังไม่เคยฟังจะสังเกตได้จากการพูด การทำสิ่งใดพูดไม่ถูก ทำไม่ถูก สิ่งนั้นก็เป็นอย่างไม่เคยฟัง

ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้แจ่มแจ้งคือ พุทธบริษัทอธิบายสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง แม้สิ่งที่เคยฟังแล้ว แต่อนุมานว่า ความยังเป็นปัญหาเคลือบคลุมหรือได้ฟังยังน้อย ไม่พอแก่การที่จะ

จดจำ ก็ดำริหาคำที่จะอธิบาย มีอุทาหรณ์อ้างเหตุผลที่เหมาะสมแก่ภูมิปัญญาของผู้ฟังมาแสดงจนเข้าใจตลอด สันความสงสัยการบอกทางสวรรค์ให้ได้แก่ การแสดงธรรมสั่งสอนให้ทราบในสิ่งที่เป็นกุศลและอกุศล มรณสตติกเตือนตนให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาทน้อยใจให้เข้าอยู่ในสัมมาปฏิบัติ ไม่ล่วงข้อปฏิบัติทั้งในศาสนา และฝ่ายบ้านเมืองเพียงปลดปล่อยความชั่วประพฤติกุศลความดี มีความอุทิศหาในการเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ ประกอบแต่สิ่งอันเป็นกุศล เช่น หมั่นสวดพระธรรมเทศนา และรักษาศีลบำเพ็ญทานเป็นเนืองนิตย์ ประคองจิตให้ตั้งอยู่ในความสงบเสงี่ยม อันเป็นบันไดให้ก้าวขึ้นสู่หนทางปัญญา รอบรู้สิ่งที่เป็นของจริง คือรู้สิ่งทั้งปวงแล้วมีความคิดขั้นแล้วก็ต้องเสื่อมไปเป็นธรรมดา ในที่สุดของการประพฤติกุศลทั้งหลาย ก็รวมลงในความไม่ประมาทอย่างเดียวนั่น

ด้านการไม่เอาเปรียบผู้อื่น

พุทธบริษัทมีการประยุกต์ใช้จิตสาธารณะด้านการไม่เอาเปรียบผู้อื่นโดยการสั่งสอนให้มนุษย์เป็นมนุษย์เต็มตัวยิ่งขึ้นสอนให้มนุษย์ยุติธรรมโดยบอกว่าพระเจ้าสร้างคนให้เท่าเทียมกันสอนให้มนุษย์ร่วมกับทุกอย่างโดยสงบสุข และมีการยอมรับสิ่งแวดล้อม ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นถึงข้อคิดเกี่ยวกับความมีคุณภาพ กับชีวิตทุกระดับ ข้อคิดนี้สะท้อนออกมาในวิธีคารวะ สอนให้คนเสียสละ กระบวนการของการช่วยเหลือผู้อื่น ในทางศาสนาพุทธนั้น การทำบุญตักบาตรเป็นการสอนให้คนรู้จักให้โดยไม่ต้องบอก กระบวนการตักบาตรจะช่วยซึมเข้าไปในจิตใจคนและทำให้อ่อนโยนฝึกซ้อมให้รู้จักให้ นอกจากนี้ ศาสนายังเป็นแหล่งกล่อมเกลาล่อหลอมดวงจิตดวงวิญญาณให้อ่อนโยน เสียสละ และใช้ชีวิตอย่างถูกต้อง ด้วยเหตุที่ว่าศาสนานั้น เมื่อคนเข้าถึงจะกินลึก เข้าถึงจิตใจหรือวิญญาณเลยทีเดียว ดังนั้น จะถือว่าศาสนาเป็นสถาบันสำคัญที่สุดสถาบันหนึ่งที่ช่วยสร้างพฤติกรรมเพื่อผู้อื่น และการเสียสละเพื่อสิ่งที่ดีขึ้นและเพื่อสังคมถ้าจะสังเกตให้ดีแล้ว อารยธรรมส่วนใหญ่และข้อคิดสำคัญๆ ตามสังคมต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่มีรากเหง้ามาจากคำสอนศาสนาและปรัชญาทางสังคม อิทธิพลของศาสนาและปรัชญานั้นได้ซึมเข้าไปตามอารยธรรมต่าง ๆ เป็นเวลานับพัน ๆ ปี ทำให้จิตใจของมนุษย์ได้รับการกล่อมเกลาคิดดีขึ้นเรื่อย ๆ

ด้านการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

พุทธบริษัทมีการประยุกต์ใช้จิตสาธารณะด้านการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมโดยสั่งสอนให้คนรู้จักการเสียสละ หรือพฤติกรรมที่ทำเพื่อผู้อื่น อันที่จริงนั้นการเสียสละเป็นความดีที่สังคมทุกสังคมมีอยู่ถึงแม้ว่าสังคมบางสังคมอาจมีมากกว่าบางสังคมก็ตาม สังคมส่วนใหญ่ที่ตั้งขึ้นมาได้ก็เพราะมีผู้นำหรือผู้ก่อตั้งที่เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อสร้างสังคม บางสังคมพอสร้างได้แล้ว คนก็เกิดการเห็นแก่ตัวเอาแต่ได้ขึ้นมาทำให้สังคมต้องเสื่อมและสลายไปในที่สุดถ้าไม่มีการแก้ไข มนุษย์นั้นเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีข้อ

ขัดแย้งภายในตัวมากมาย ในขณะที่คนๆ หนึ่งสามารถเสี่ยงเอาชีวิตเข้าแลกกับอีกชีวิตหนึ่ง หรือตายเพื่อผู้อื่นได้ แต่ในขณะเดียวกันมนุษย์ก็เห็นแก่ตัวได้มากมาย โดยการกดขี่ข่มเหงผู้อื่น ทำร้ายผู้อื่นทางกายและใจ ทำทุกอย่างก็เพื่อตนเอง สังคมใดถ้ามีสมาชิกเห็นแก่ตัวมาก ๆ สังคมนั้นก็จะอยู่รอดลำบาก ทั้งนี้ก็เป็นสิ่งที่เห็นเด่นชัดอยู่แล้วว่าความเห็นแก่ตัวจะทำลายตนเอง เพราะทำให้สังคมล้มเหลวในที่สุด ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของสังคมที่จะสร้างจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละให้มาก ๆ ทั้งนี้จิตใจที่เอื้อเฟื้อและเสียสละต้องเปิดกว้าง หรือควรจะต้องเปิดกว้างโดยยอมรับผู้อื่นก่อน อย่างน้อยต้องเห็นว่าผู้อื่นก็เป็นมนุษย์เช่นตนเอง

สังคมเป็นแหล่งสำคัญที่จะสร้างสถาบันทั้งหลายในการที่จะส่งเสริมให้พฤติกรรมและเจตคติออกไปในทางใด สังคมนั้นเปรียบเสมือนบ่อใหญ่ๆ สถาบันต่าง ๆ สร้างค่านิยมซึ่งเหมือนน้ำ ถ้าน้ำดีปลา ก็จะเติบโตเนื้อดี แต่ถ้าน้ำเน่าปลาอาจตาย และถึงแม้จะรอดตายปลาที่มาจากน้ำเน่าเนื้อจะเหม็น มนุษย์นั้นต่างจากปลาในแง่ที่ว่าตัวมนุษย์เองเป็นคนสร้างบ่อสร้างแหล่งน้ำโดยการใช้ความคิด ดังนั้นมนุษย์จึงต้องรับผิดชอบและรู้จักแก้ไขเวลาน้ำเน่า สาเหตุก็เพราะว่าเมื่อสร้างได้ก็ยอมแก้ไขได้เวลาที่เกิดความผิดพลาดมนุษย์ที่รู้จักปรับเปลี่ยนเท่านั้นจึงจะพาสังคมให้รอดได้ แต่ถ้าเน่าแล้วไม่เปลี่ยน ดังเช่นพวกโรงงานเห็นแก่ตัว และรัฐบาลที่ละเลยหรือรับสินบน ก็จะต้องอยู่กับปัญหามลภาวะ และถ้าเป็นมลภาวะทางสังคมเมื่อใดก็ย่อมหมายถึงการมุ่งสู่ความสลายตัว หรือการสูญพันธุ์ การตื่นตัวและพฤติกรรมเสียสละเพื่อสังคมจึงเป็นตัวแปรที่สำคัญมากที่จะจรรโลงสังคมไว้ สังคมใดที่ล้มเหลวในการสอนคนให้เห็นแก่ผู้อื่นและสังคมนั้นก็ต้องเผชิญกับปัญหามากมาย ปัญหามลภาวะทุกวันนี้ก็เกิดจากพวกเจ้าของโรงงานหรือเจ้าของกิจการขาดความรับผิดชอบต่อสังคม และไม่ยอมเสียสละเพื่อสังคม ต้องการแต่จะได้อย่างเดียว ไม่ยอมรับรู้ว่าตนกำลังจะทำให้สังคมเสียหายอย่างหนักมลภาวะทางสังคมก็เช่นกันเกิดจากสถาบันต่าง ๆ สอนคนไม่ถูกต้องจนทำให้สังคมเสื่อมหรืออาจสลายตัว

ดังนั้นสถาบันทางศาสนาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นสถาบันที่ได้รับการเคารพบูชาแต่โบราณกาลจวบจนปัจจุบัน เป็นสถาบันที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อจิตใจของประชาชนเพราะต่างได้ยึดถือสถาบันนี้เป็นที่พึ่งทางใจมาอย่างเนิ่นนาน ฉะนั้น สถาบันทางศาสนาจึงอยู่ในฐานะที่จะช่วยสร้างสรรค์และพัฒนาจิตใจของคนในสังคมให้หันเข้ามาอยู่ความถูกต้องตามทำนองคลองธรรม และวิธีการพัฒนาจิตสำนึกให้เกิดขึ้นได้อย่างดีที่สุด ก็คือการสอนด้วยตัวเองอันหมายถึง การที่ผู้อยู่ในสถาบัน องค์การทางศาสนา พึงต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่คนในสังคมในด้านการช่วยเหลือส่วนรวม

6. การอภิปรายผล

จากการศึกษาหลักธรรมในการประยุกต์ใช้จิตสาธารณะของพุทธบริษัท ได้แก่ พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 ขรวาสาธรรม 4 และอิทธิบาท 4 จะเห็นได้ว่า จิตสาธารณะเป็นความตระหนักของบุคคลถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมทำให้เกิดความรู้สึกปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคมต้องการเข้าไปแก้ไขวิกฤตการณ์โดยรับรู้ถึงสิทธิควบคู่ไปกับหน้าที่และความรับผิดชอบสำนึกถึงพลังของตนเองสามารถร่วมแก้ไขปัญหาได้และลงมือกระทำเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาร่วมกันกับคนในสังคมการกระทำที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติด้วยการเอาใจใส่ดูแลเป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มโดยพิจารณาจากการที่บุคคลหลีกเลี่ยงการใช้หรือกระทำที่ก่อให้เกิดการชำรุดเสียหายต่อของส่วนรวมการถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลการเคารพสิทธิในการใช้สาธารณสมบัติของผู้อื่นมุ่งปฏิบัติเพื่อส่วนรวมในการดูแลรักษาของส่วนรวมเช่นการทำตามหน้าที่ที่กำหนดการดูแลความสงบเรียบร้อยการรักษาสาธารณสมบัติรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นมีส่วนร่วมในการหาแนวทางป้องกันแก้ไขและติดตามประเมินผลรวมไปถึงการรับอาสาหาบางสิ่งบางอย่างเพื่อส่วนรวมการเคารพสิทธิของผู้อื่นการใช้ของส่วนรวมไม่ปิดกั้นในการใช้ของบุคคลอื่นมีการแบ่งปันหรือเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ของส่วนรวมไม่ยึดครองของส่วนรวมมาเป็นของตนเองแนวทางในการประยุกต์ใช้จิตสาธารณะของคนในสังคมจะเกิดขึ้นได้จากการคลุกคลีอยู่กับความถูกต้องการปลูกฝังอบรมการฝึกปฏิบัติได้เห็นตัวอย่างที่ชวนให้ประทับใจสิ่งเหล่านี้จะค่อยๆ โน้มน้าวใจของบุคคลให้เกิดจิตสำนึกที่ถูกต้องและการสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลตั้งนั้นสถาบันทางสังคมหลายภาคส่วนได้แก่สถาบันครอบครัวสถาบันการศึกษาสถาบันศาสนาและสถาบันสื่อมวลชนจึงต้องเข้ามาร่วมมือกันสร้างจิตสาธารณะของคนในสังคมดังแนวทางของแต่ละสถาบันต่อไป

นอกจากนั้น การที่ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายอำเภอ กำนันผู้ใหญ่บ้าน บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล บุคลากรในเทศบาล และบุคลากรในส่วนราชการต่าง ๆ ซึ่งมีความใกล้ชิดและมีหน้าที่ให้บริการประชาชน มีบางแห่งยังขาดจิตสาธารณะที่จะทำหน้าที่และให้บริการประชาชนอย่างเต็มที่ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ด้วยการให้ความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักพรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 ขรวาสาธรรม 4 อิทธิบาท 4 เป็นต้น

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการศึกษาการเสริมสร้างจิตสาธารณะของพุทธบริษัทตามหลักพุทธธรรม มีประเด็นที่น่าสนใจอยู่หลายประเด็นซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. รัฐบาลควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ด้วยการให้ความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักพรหมวิหาร4สังคหวัตถุ4 ฆราวาสธรรม4 อิทธิบาท4 เป็นต้นซึ่งเป็นหลักธรรมที่มีประโยชน์เกื้อหนุนสันติสุขของสังคม ควรกำหนดเป็นนโยบายที่จำเป็นเร่งด่วน และสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอให้หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง

2. หน่วยงานหรือองค์กรทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะสถาบันสงฆ์ ควรจะปรับยุทธวิธีในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมแก่ประชาชนด้วยภาษาที่ ฟังเข้าใจง่ายและปรับกระบวนการทำงานในเชิงรุกมากยิ่งขึ้น เช่น การทำงานร่วมกับสื่อสารมวลชนซึ่งปัจจุบันทรงพลัง และมีอิทธิพลสามารถเข้าถึงแทบทุกภูมิภาคของประเทศไทย

3. คนในสังคมไทยควรนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นภายในครอบครัว โรงเรียน เพื่อนฝูง ที่ทำงานและระดับประเทศเพื่อก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลการพัฒนาจิตสาธารณะของพุทธบริษัทตามหลักพุทธธรรม
2. ควรศึกษาจิตสาธารณะในพระพุทธศาสนาเถรวาท
3. ควรศึกษารูปแบบการเสริมสร้างจิตสาธารณะของพุทธบริษัทในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

สงวนศรี วิรัชชัย. (2548). **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: ศึกษาพรการพิมพ์.

พิสิฐเจริญสุข. (2549). **คู่มือการเผยแผ่พระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

สุพัตรา สุภาพ. (2548). **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.